

## นิพนธ์ต้นฉบับ

## Original article

# ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ของเยาวชนจังหวัดอุดรธานี

พงษ์ศักดิ์ อ้นมอย ส.ด.

ชนุดา พาโพนงาม ส.บ.

นฤมล ลาวน้อย ส.บ.

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

อาทิตยา บัวเรือง ส.บ.

ธิดา จันทร์รุ่งเรือง ส.บ.

อัมพวัน บุญรอด ส.บ.

วันรับ: 27 ส.ค. 2564

วันแก้ไข: 7 พ.ค. 2565

วันตอบรับ: 23 มิ.ย. 2565

**บทคัดย่อ** การวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนในจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จำนวน 385 คน ทำการสุ่มอย่างเป็นระบบ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบสถิติถดถอยพหุโลจิสติก ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 72.21 อายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกคือ 18.28 ปี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย เพศ ( $OR_{Adj} = 2.21$ , 95%CI:1.32-4.55) สถานที่พักอาศัยขณะศึกษา ( $OR_{Adj} = 10.55$ , 95%CI:3.45-32.22) คนในครอบครัวที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ( $OR_{Adj} = 11.21$ , 95%CI:4.88-25.71) เพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า ( $OR_{Adj} = 10.48$ , 95%CI:5.96-19.46) การพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า ( $OR_{Adj} = 3.22$ , 95%CI: 1.85-5.60) ทักษะคิดที่ติดกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ( $OR_{Adj} = 3.37$ , 95%CI:1.54-7.35) ตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนได้ ร้อยละ 35.80 (Pseudo  $R^2 = 0.358$ ) ผลการวิจัยครั้งนี้เสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเร่งพัฒนามาตรการหรือโปรแกรมเสริมสร้างความรู้และจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน

**คำสำคัญ:** บุหรี่ไฟฟ้า; พฤติกรรมการสูบบุหรี่; เยาวชน

## บทนำ

บุหรี่ไฟฟ้าหรือบุหรี่อิเล็กทรอนิกส์ (electronic cigarette หรือ E-cigarette) เริ่มแพร่หลายในประเทศไทย โดยเฉพาะกับกลุ่มเยาวชน ด้วยความเชื่อจากการโฆษณาชวนเชื่อว่ามีนิโคติน ไม่มีอันตรายต่อตนเองและคนรอบข้าง สูบแล้วไม่ติด ทำให้มีนักสูบหน้าใหม่เข้าไปทดลองใช้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม บุหรี่ไฟฟ้าเป็นการสูบเพื่อ

นำสารนิโคตินเข้าสู่ร่างกาย จึงทำให้เกิดการเสพติดและมีงานวิจัยหลายฉบับที่ระบุถึงอันตรายของนิโคติน นอกจากนี้ผู้จำหน่ายอาจมีการเติมสารอื่น ๆ ลงไปในน้ำยาของบุหรี่ไฟฟ้า<sup>(1)</sup> สำหรับกลุ่มเยาวชนที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้าต่อเนื่อง มีโอกาสติดบุหรี่แบบมวนมากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยใช้บุหรี่ไฟฟ้าเลย บุหรี่ไฟฟ้าจึงจัดเป็นปัญหาการสาธารณสุข เพราะก่อให้เกิดการระบาดในหมู่เยาวชนทั่วโลกอันเนื่อง



แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จำนวน 6,870 คน  
วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ จำนวน 974 คน วิทยาลัย  
เทคนิคอุตรดิตถ์จำนวน 965 คน วิทยาลัยอาชีวศึกษา  
อุตรดิตถ์ จำนวน 989 คน วิทยาลัยสารพัดช่างอุตรดิตถ์  
จำนวน 906 คน การคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร  
ประมาณการค่าสัดส่วน โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างจำนวน  
400 คน จากสูตรการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{Z^2 \alpha NP(1-P)}{Z^2 \alpha P(1-P) + (N-1) d^2}$$
$$= 1.96 \times 1.96 \times 10,704 \times 0.5 (1-0.50)$$

กลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็นตามสัดส่วนกับ  
ระดับของสถานศึกษาและจำนวนนักเรียน/นักศึกษา  
(Probability proportional to the size) ได้กลุ่มตัวอย่าง  
จำแนกตามสถานศึกษา แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ  
อุตรดิตถ์ จำนวน 247 คน วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์  
จำนวน 35 คน วิทยาลัยเทคนิคอุตรดิตถ์จำนวน 35 คน  
วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 35 คน วิทยาลัย  
สารพัดช่างอุตรดิตถ์ จำนวน 33 คน หลังจากนั้นทำการ  
สุ่มตัวอย่างแบบง่ายให้ได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในแต่ละ  
สถานศึกษาในทุกๆระดับ

เครื่องมือที่ใช้ในเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น  
จากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบ  
บุหรี่ไฟฟ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่ง  
ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานที่พักอาศัยขณะกำลังศึกษา การอยู่อาศัย การสูบบุหรี่ของ  
คนในครอบครัว การสูบบุหรี่ของเพื่อน การพบเห็นหรือได้ยิน  
เกี่ยวกับการโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า เป็นลักษณะ  
คำถามปลายปิด ได้แก่ สาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้า ลักษณะ  
การสูบบุหรี่ไฟฟ้า ช่วงเวลาที่มักจะสูบบุหรี่ไฟฟ้า สถานที่  
ที่ชอบสูบบุหรี่ไฟฟ้า

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เป็นลักษณะ  
คำถามปลายปิด เป็นคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ คือ ใช่  
และไม่ใช่ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ตอบใช่ ให้ 1

คะแนน ตอบไม่ใช่ ให้ 0 คะแนน การแปลผลคะแนนใช้  
เกณฑ์ของ Bloom<sup>(8)</sup> แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับสูง  
ร้อยละ 80 ขึ้นไป ระดับปานกลาง ร้อยละ 60 – 79 ระดับ  
ต่ำ ต่ำกว่าร้อยละ 60 คะแนน

ส่วนที่ 4 ทศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ เป็นลักษณะคำถาม  
ปลายปิด เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) แบ่ง 5  
ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปาน  
กลาง เห็นด้วยน้อย ไม่เห็นด้วย โดยมีหลักเกณฑ์การให้  
คะแนนดังนี้ คำถามเชิงบวกให้ 5, 4, 3, 2, 1 คะแนน  
ตามลำดับและคำถามเชิงลบให้ 1, 2, 3, 4, 5 คะแนน  
การแปลผลแบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับสูง ร้อยละ 80 ขึ้น  
ไป ระดับปานกลาง ร้อยละ 60 – 79 ระดับต่ำ ต่ำกว่า  
ร้อยละ 60 คะแนน

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ผ่านการตรวจ  
สอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยให้  
ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบและนำมาหาค่าดัชนี IOC  
ได้เท่ากับ 0.88 และนำแบบสอบถามไปทดลองกับ  
เยาวชนในสถานศึกษาจำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น  
Cronbrach's alpha co-efficient เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขออนุญาตเก็บข้อมูลถึง  
ผู้อำนวยการสถานศึกษา เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ  
การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน และตรวจสอบความถูกต้อง  
ความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้  
ทำการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วและทำการวิเคราะห์และ  
สรุปผลการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ  
ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ  
ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมาน  
binary logistic regression analysis

#### จริยธรรมการวิจัย

การศึกษานี้ได้ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน  
จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของ  
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เลขที่ 048/63 วันที่รับรอง  
15 ตุลาคม 2563

**ผลการศึกษา**

พบว่าเยาวชนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 79.22 เพศหญิง ร้อยละ 20.78 อายุเฉลี่ย 19.2 ปี ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,000-5,000 บาท ร้อยละ 70.13 รองลงมา 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 25.71 ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่หอพักนอกมหาวิทยาลัยขณะกำลังศึกษา ร้อยละ 53.25 รองลงมาอยู่บ้านตนเอง ร้อยละ 31.69 สถานภาพสมรสของบิดามารดาส่วนใหญ่อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 76.36 รองลงมาหย่าร้าง ร้อยละ 11.69 เคยเห็นบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 11.67 โดยบุคคลในครอบครัวที่เคยเห็นสูบบุหรี่ไฟฟ้าคือ ญาติ ร้อยละ 41.38 รองลงมาคือพี่/น้อง ร้อยละ 36.21 รองลงมาคือ บิดา ร้อยละ 15.52 มีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.65 มีทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 12.99 เคยศึกษาเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 60.26 และไม่เคยศึกษาเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 39.74

กลุ่มตัวอย่างสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 72.21 (ตารางที่ 1) อายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก คือ 18.28 ปี สาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ อยากลอง ร้อยละ 51.21 รองลงมา คือ เพื่อนชักชวน ร้อยละ 25.42 สูบบุหรี่ไฟฟ้า 1 ครั้งต่อวัน ร้อยละ 43.90 รองลงมาสูบ 2-5 ครั้งต่อวัน ร้อยละ 43.63 ช่วงเวลาที่มักสูบบุหรี่ไฟฟ้าคือ ขณะดื่มสุรา ร้อยละ 28.92 รองลงมาเวลาไปเที่ยวกับเพื่อน ร้อยละ 25.36 สูบบุหรี่ไฟฟ้าที่บ้าน/หอพัก ร้อยละ 43.64 รองลงมาสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่บ้านเพื่อน/หอพักเพื่อน ร้อยละ 36.88 บุคคลที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าด้วยคือเพื่อน ร้อยละ 61.04 รองลงมาสูบบุหรี่ไฟฟ้าคนเดียว ร้อยละ 36.10 สาเหตุที่ทำให้ยังสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในปัจจุบันคือ สูบเพื่อความเพลิดเพลิน ร้อยละ 49.09 รองลงมาคือ สูบเพื่อลดความเครียด ร้อยละ 22.86 การเข้าถึงและการหาซื้อพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ได้บุหรี่ไฟฟ้าโดยการซื้อจากร้านค้าในเว็บไซต์ ร้อยละ 62.18 รองลงมาฝากคนอื่นซื้อ ร้อยละ 17.10 และซื้อต่อมือสองจากเพื่อนหรือคนรู้จัก ร้อยละ 13.47 ส่วนใหญ่เคยพบเห็นสื่อโฆษณาเกี่ยวกับบุหรี่

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน (n=385)

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	จำนวน	ร้อยละ
สูบบุหรี่ไฟฟ้า		
สูบ	278	72.21
ไม่สูบ	107	27.79
อายุที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก (ปี) (n=278)		
14-16	77	20.00
17-19	255	66.23
20-22	51	13.25
23-25	2	0.52
Mean±SD = 18.28±1.80 ปี		
Min = 14 ปี, Max = 25 ปี		
สาเหตุที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อยากลองสูบเอง	276	51.21
เพื่อนชักชวน	137	25.42
ปัญหาเรื่องภายในครอบครัว	65	12.06
ปัญหาเรื่องความรัก	34	6.31
ปัญหาเรื่องเรียน	27	5.01
จำนวนครั้งที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าต่อวัน		
1 ครั้ง	169	43.90
2-5 ครั้ง	168	43.63
6-10 ครั้ง	29	7.53
>10 ครั้ง	19	4.94
ช่วงเวลาที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ขณะดื่มสุรา	179	28.92
ไปเที่ยวกับเพื่อน	157	25.36
เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน	154	24.89
เมื่ออยู่ในงานเลี้ยงสังสรรค์	65	10.50
หลังเลิกเรียน	38	6.14
หลังรับประทานอาหาร	26	4.20
สถานที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า		
ที่บ้านหรือหอพัก	168	43.64
ที่บ้านเพื่อนหรือหอพักเพื่อน	142	36.88
ในสถานบันเทิง	68	17.66
ในสถานศึกษา	5	1.30
ที่สาธารณะ	2	0.52

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน (n=385) (ต่อ)

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	จำนวน	ร้อยละ
บุคคลที่ร่วมสูบบุหรี่ไฟฟ้า		
เพื่อนสนิท	235	61.04
คนเดียว	139	36.10
รุ่นพี่รุ่นน้อง	11	2.86
สาเหตุที่ทำให้สูบบุหรี่ไฟฟ้า		
สูบเพื่อความเพลิดเพลิน	189	49.09
สูบเพื่อลดความเครียด	88	22.86
สูบเพราะความเบื่อหน่าย	60	15.58
สูบเพื่อเข้าสังคม	43	11.17
สูบเพราะพยายามเลิกแล้วแต่ไม่สำเร็จ	5	1.30
ที่มาของบุหรี่ไฟฟ้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ซื้อเองจากร้านค้าในเว็บไซต์	240	62.18
ฝากให้คนอื่นซื้อให้	66	17.10
ซื้อต่อมือสองจากเพื่อน หรือคนรู้จัก	52	13.47
ยืมเพื่อน	28	7.25
ช่องทางที่พบเห็นสื่อโฆษณา		
ร้านค้าออนไลน์	227	58.96
จากกลุ่มเพื่อน	86	22.37
เว็บไซต์ออนไลน์	72	18.67

ไฟฟ้าช่องทางร้านค้าออนไลน์ ร้อยละ 58.96 รองลงมาเคยพบเห็นสื่อโฆษณาเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าช่องทางจากกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 22.37 รองลงมาเคยพบเห็นสื่อโฆษณาเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าช่องทางเว็บไซต์ออนไลน์ ร้อยละ 18.67

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย เพศ รายได้ สถานที่พักอาศัยขณะศึกษา คนในครอบครัวที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า การพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า ทักษะการคิดที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และเมื่อนำตัวแปรอิสระดังกล่าวมาทดสอบด้วยสถิติการถดถอยพหุโลจิสติกพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อ

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติประกอบด้วย เพศ ( $OR_{A_{dt}} = 2.21, 95\%CI: 1.32-4.55$ ) สถานที่พักอาศัยขณะศึกษา ( $OR_{A_{dt}} = 10.55, 95\%CI: 3.45-32.22$ ) คนในครอบครัวที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ( $OR_{A_{dt}} = 11.21, 95\%CI: 4.88-25.71$ ) เพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า ( $OR_{A_{dt}} = 10.48, 95\%CI: 5.96-19.46$ ) การพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า ( $OR_{A_{dj}} = 3.22, 95\% CI: 1.85-5.60$ ) ทักษะการคิดที่ดีกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ( $OR_{A_{dt}} = 3.37, 95\%CI: 1.54-7.35$ ) โดยพบว่าเยาวชนเพศชายมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเยาวชนเพศหญิงคิดเป็น 2.21 เท่า เยาวชนที่พักอาศัยอยู่หอพักมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าที่พักอาศัยอยู่บ้าน คิดเป็น 10.55 เท่า เยาวชนที่มีคนในครอบครัวสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าคนในครอบครัวที่ไม่สูบบุหรี่ไฟฟ้า คิดเป็น 10.55 เท่า เยาวชนที่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเยาวชนที่ไม่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้าคิดเป็น 10.48 เท่า เยาวชนที่เคยพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเยาวชนที่ไม่เคยพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า คิดเป็น 3.22 เท่า และเยาวชนที่มีทักษะการคิดที่ดีต่อสูบบุหรี่ไฟฟ้าในระดับสูงจะมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเยาวชนที่มีทักษะการคิดที่ดีต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในระดับต่ำคิดเป็น 3.37 เท่า โดยทั้ง 6 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนายการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนได้ร้อยละ 35.80 ( $Pseudo R^2 = 0.358$ ) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ตารางที่ 2)

วิจารณ์

ผลการศึกษานี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันว่าเยาวชนมีการสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่ค่อนข้างสูง ผลการศึกษาพบว่าเยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาสูบบุหรี่ไฟฟ้าถึง ร้อยละ 72.21 สอดคล้องกับการสำรวจในระดับชาติที่พบพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนระดับมัธยมและอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2561 พบว่ามีผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 44.00 ทั้งนี้ร้อยละ 27.00 เป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้ามาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี<sup>(5)</sup>

ตาราง 2 ผลการทดสอบปัจจัยทำนายการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

ตัวแปร	OR Adj	95% CI		p-value
		upper	lower	
เพศ	หญิง	1		
	ชาย	2.21	1.32	4.55
สถานที่พักอาศัยขณะศึกษา	บ้าน	1		
	หอพักนอกมหาวิทยาลัย	10.55	3.45	32.22
คนในครอบครัวสูบบุหรี่ไฟฟ้า	ไม่มี	1		
	มี	4.20	2.10	8.38
เพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า	ไม่มี	1		
	มี	10.48	5.96	19.46
การพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า	ไม่เห็น	1		
	เห็น	3.223	1.852	5.60
ทัศนคติทัศนคติที่ต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	สูง	1		
	ต่ำ	3.37	2.829	20.27

Constant value = 2.889, Pseudo R<sup>2</sup> (Nagelkerke R<sup>2</sup>) = 0.358

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พบอายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกคือ 18.28 ปี ซึ่งเป็นอายุที่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้คือ 20 ปี สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนสามารถหาซื้อบุหรี่ไฟฟ้าได้ด้วยตนเอง การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าที่ยังไม่ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาปิยวรรณ บุญเพ็ญและคณะ<sup>(7)</sup> พบว่าอายุที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกคืออายุ 18 ปี ร้อยละ 53.6 โดยพบจำนวนครั้งที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าต่อวัน 1 ครั้งต่อวัน ร้อยละ 43.90 โดยสถานที่เยาวชนสูบบุหรี่ไฟฟ้าส่วนใหญ่ที่บ้าน/หอพัก และบ้านเพื่อน/หอพักเพื่อนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการควบคุมกำกับและการกระตุ้นเตือนของผู้ปกครองและสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว

ปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนพบว่า เยาวชนเพศชายมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเยาวชนเพศหญิงคิดเป็น 2.21 เท่า สอดคล้องกับการศึกษาของปิยวรรณ บุญเพ็ญ และคณะ<sup>(7)</sup> ที่พบว่าเพศชายสูบบุหรี่

ไฟฟ้าร้อยละ 58.3 และการศึกษาของ Sutfin EL, et al.<sup>(9)</sup> ที่พบว่านักศึกษาชายใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากกว่านักศึกษาหญิง ดังนั้นเพศชายจึงมีความเสี่ยงที่จะเริ่มสูบบุหรี่และเสี่ยงต่อการติดยุติมากขึ้น และการศึกษาของ Wise J<sup>(10)</sup> พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเด็ก-นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้แก่ เพศชายทั้งนี้อาจเป็นเพราะเยาวชนเพศชายมีความอยากรู้อยากลองสูงสอดคล้องแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory)<sup>(11)</sup> โดยมีความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียวหากจะเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขจะต้องอาศัยความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรม ในขณะที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำกว่าเพศหญิงและความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาททางสังคมที่แตกต่างกันระหว่างเพศ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า

สาเหตุที่เยาวชนสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ ความอยากรู้อยากลอง สะท้อนให้เห็นว่าบุหรี่ยุคใหม่กำลังเป็นภัยเงียบที่สำคัญของเยาวชนไทยในปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเยาวชนสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพื่อความเพลิดเพลิน และพบว่าเยาวชนที่พักอาศัยอยู่หอพักมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าที่พักอาศัยอยู่บ้าน คิดเป็น 10.55 เท่า ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าเยาวชนที่พักอาศัยอยู่หอพักร้อยละ 53.20 ทำให้มีอิสระจากผู้ปกครอง มีความคิดเป็นของตนเอง ต้องการทำอะไรได้ด้วยตนเอง จึงนำไปสู่พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

เยาวชนที่มีคนในครอบครัวสูบบุหรี่ไฟฟ้ามักมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าคนในครอบครัวที่ไม่สูบบุหรี่ไฟฟ้า คิดเป็น 10.55 เท่า โดยผลของการศึกษาพบว่าเยาวชนเคยเห็นคนในครอบครัวสูบบุหรี่ไฟฟ้าทั้งคนในครอบครัว พี่น้องและญาติ ทั้งนี้การสนับสนุนของครอบครัวสัมพันธ์กับพฤติกรรมของวัยรุ่นซึ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัว และสภาพของครอบครัว เป็นหนึ่งในปัจจัยที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่ให้คำแนะนำ การอบรมสั่งสอนและให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่บุตรหลาน ดังนั้นหากเยาวชนมีคนในครอบครัวสูบบุหรี่ไฟฟ้าจะทำให้เด็กศึกษามองเห็นว่าบุหรี่ยุคใหม่ไม่ได้มีโทษหรือปัจจัยเสี่ยงใดๆ กับชีวิต มีการศึกษาที่พบว่าถ้ามีคนในครอบครัวที่สูบบุหรี่ยิ่งทำให้เยาวชนมีแนวโน้มสูบบุหรี่มากขึ้นถึง 3 เท่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Cho JH, et al.<sup>(12)</sup> พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าคือมีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ไฟฟ้า

เยาวชนที่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้ามักมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเยาวชนที่ไม่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้าคิดเป็น 10.48 เท่า โดยจากผลการศึกษาจะพบว่าบุคคลที่เยาวชนสูบบุหรี่ไฟฟ้าด้วยมากที่สุดคือเพื่อนสนิท สอดคล้องกับ Green LW และ Krueger MW<sup>(13)</sup> พบว่าอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนจะเป็นแรงกระตุ้นให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าคงอยู่ต่อเนื่องเพราะเพื่อนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นมากที่สุดและการศึกษาของ Cho JH, et al.<sup>(12)</sup> พบว่าเพื่อนมี

อิทธิพลมากและปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ทั้งนี้เนื่องจากเพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในทุกด้านโดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านสังคม เรียนรู้การเข้าร่วมสังคมกับกลุ่มเพื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำให้เพื่อนมีอิทธิพลในช่วงวัยรุ่นมาก

เยาวชนที่เคยพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ยุคใหม่มีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเยาวชนที่ไม่เคยพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ยุคใหม่ คิดเป็น 3.22 เท่า โดยจากผลการศึกษาพบว่าเยาวชนเคยพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ยุคใหม่จากร้านค้าออนไลน์ จากเพื่อนและจากเว็บไซต์ออนไลน์ และเข้าถึงและหาซื้อบุหรี่ยุคใหม่จากร้านค้าในเว็บออนไลน์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นข่าวสารข้อมูลต่างๆ สามารถเข้าถึงง่ายและวัยรุ่นเป็นวัยที่เข้าสู่เทคโนโลยีได้ง่าย บุหรี่ไฟฟ้าเป็นอีกผลิตภัณฑ์หนึ่งที่มีจำหน่ายบนโลกออนไลน์และมีวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าทั่วไป Grana RA<sup>(14)</sup> กลวิธีทางการตลาดใช้คนดังในสังคมในการส่งเสริมการขาย การออกแบบรูปลักษณ์ สีและกลิ่น เป็นสิ่งดึงดูดวัยรุ่นให้มีความสนใจที่ติดต่อสินค้าสอดคล้องกับการศึกษาของอุนกั๊ง แซ่ลิ้ม<sup>(15)</sup> พบว่าพฤติกรรมการจัดหาหรือซื้ออุปกรณ์บุหรี่ยุคใหม่ของผู้ใช้บุหรี่ยุคใหม่นั้นพบว่าส่วนใหญ่การซื้อจากร้านค้าในอินเทอร์เน็ตที่เชื่อถือได้และการศึกษาของ Cho JH, et al.<sup>(12)</sup> พบว่าการโฆษณาบุหรี่ยุคใหม่มาจากอินเทอร์เน็ต ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและการศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย<sup>(3)</sup> พบว่าเยาวชนรู้จักบุหรี่ยุคใหม่ผ่านทางสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 35.24 ขณะที่ร้อยละ 10.38 รู้จักบุหรี่ยุคใหม่จากสื่อต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ สื่อบันเทิง นิตยสารหรือป้ายโฆษณา และร้อยละ 8.47 รู้จักบุหรี่ยุคใหม่จากการพบเห็นผู้ใช้บุหรี่ยุคใหม่ในที่สาธารณะ

เยาวชนที่มีทัศนคติที่ติดต่อบุหรี่ยุคใหม่ในระดับสูงจะมีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเยาวชนที่มีทัศนคติที่ติดต่

การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในระดับต่ำคิดเป็น 3.37 เท่า เนื่องจากทัศนคติเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจและการแสดงออก หากเยาวชนมีทัศนคติที่ต่อต้านการสูบบุหรี่ไฟฟ้า เช่น โก่เก๋ ทันสมัย เนื่องจากรูปลักษณ์สวยงาม ราคาแพง ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและไม่เป็นที่รังเกียจของคนรอบข้าง เป็นต้น เยาวชนเหล่านั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ไฟฟ้าสอดคล้องกับการศึกษาของปิยวรรณ บุญเพ็ญ และคณะ<sup>(7)</sup> ที่พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวก โดยพิจารณาจากกลิ่น รส ที่มีความหอมหวาน และไม่มีกลิ่นฉุน ทำให้ไม่มีกลิ่นเหม็นติดตัว มองว่าดูเท่และเป็นไปตามสมัยและประกอบกับความรู้ที่บอกต่อๆ กันมาว่าช่วยให้เลิกบุหรี่ได้จริงและคิดว่ากลิ่นของบุหรี่ไฟฟ้าไม่เป็นการรบกวนผู้อื่น จึงเลือกที่จะสูบบุหรี่ไฟฟ้า และมีการศึกษาที่สอดคล้องตรงกันว่าผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าเชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายต่อสุขภาพน้อยกว่าบุหรี่ธรรมดาและไม่มีผลเสียต่อบุคลิกภาพ อีกทั้งยังเชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้าช่วยให้เลิกหรือลดปริมาณการสูบบุหรี่ธรรมดาลงได้

#### ข้อเสนอแนะ

1. จัดกิจกรรมรณรงค์ หาแนวทางป้องกันหรือลดพฤติกรรมสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ผ่านทางสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้าและมีทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า

2. ผู้ปกครองควรให้การใส่ใจเป็นที่ปรึกษาในการคบเพื่อนของเยาวชน ควรติดตามพฤติกรรมของบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เยาวชน

#### กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่สนับสนุนทุนการวิจัยและเยาวชนในจังหวัดอุดรดิตถ์ที่ให้ความร่วมมือให้ข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างดี

#### เอกสารอ้างอิง

- ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์, ปานทิพย์ โชติเบญจมาภรณ์, ปวีณา ปั่นกระจ่าง. สถานการณ์การควบคุมการบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: เจริญดี-มั่นคงการพิมพ์; 2559.
- ฉัตรสุมน พงศ์ภิญโญ, วศิน พิพัฒน์จักร, Harmann S. ภัยร้ายซ่อนเร้นบุหรี่ไฟฟ้า. กรุงเทพมหานคร: คณะพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล; 2562.
- สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการศึกษาผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทย และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการจากภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง; 2557.
- ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ. รายงานสถานการณ์การบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ; 2562.
- ศรีรัช ลอยสมุทร. ผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่ในสื่อสังคมเครือข่ายและผลของการบังคับใช้กฎหมายผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข 2562; 5:13-30.
- จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ. มาตรการการจำกัดการจำหน่ายบุหรี่ให้เยาวชนของผู้ประกอบการร้านค้าโดยรอบสถานศึกษาในเขตเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ; 2560.
- ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, ภาวนา เมณฑะระ, ปิยชาติ บุญเพ็ญ. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา 2562;11(22): 111-27.
- Bloom BS, Engelhart MD, Furst EJ, Hill WH, Krathwohl DR. Taxonomy of educational objectives handbook 1: Cognitive Domain. New York: David McKay; 1956.
- Sutfin EL, McCoy TP, Morrell HE, Hoepfner BB, Wolfson M. Electronic cigarette use by college students.



- Drug and Alcohol Dependence 2013;131(3):214–21.
10. Wise J. E-cigarette marketing is aimed at youngsters, says charity. *BMJ* 2013;347:f7124.
11. Bandura A. Social foundation of thought and action: a social cognitive theory. New Jersey: Prentice-Hall; 1986.
12. Cho JH, Shin, E, Moon SS. Electronic-cigarette smoking experience among adolescents. *Journal of Adolescent Health* 2011;49(5):542–46.
13. Green LW, Krueger MW. Health promotion planning: an education and ecological approach. 4<sup>th</sup> ed. Toronto: Mayfield Publishing Company; 2005.
14. Grana RA. Electronic cigarettes: a new nicotine gateway?. *Journal of Adolescent Health* 2013;52(2):135–6.
15. อุ่นกั๋ง แซ่ลิ้ม. การสำรวจพฤติกรรมและการรับรู้การใช้บุหรี่ไฟฟ้าการณียของประเทศไทย. การประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 55; 31 ม.ค. – 3 ก.พ. 2560; มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

**Abstract: Factors Associated with Electronic Cigarette Smoking Behaviors of Adolescents in Uttaradit Province, Thailand**

**Pongsak Onmoy, Dr.P.H.; Atittaya Buarueang, B.P.H.; Chanuta Paponngam B.P.H. ; Tirada Janrungrueang B.P.H.; Naruemon lao- noi B.P.H.; Amphawan Boonrawd B.P.H.**

*Faculty of Science and Technology, Uttaradit Rajabhat University, Thailand*

*Journal of Health Science 2022;31(Suppl 2):S197–S205.*

This cross-sectional study aimed to explore factors related with electronic cigarette smoking behaviors of adolescents at Uttaradit province. Simple random sampling technique was used with 385 vocational institution and university students. Data were collected by questionnaires, and were analyzed by using descriptive statistics; percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics through binary logistic regression analysis. The research found that the adolescents who used electronic cigarette was 72.21%. The average age of their first time to used electronic cigarette was 18.28 years old. The factors influencing adolescents used electronic cigarette was statistically significant at 0.05 level were gender (ORAdt=2.21, 95%CI:1.32–4.55), living arrangement (ORAdj=2.46, 95%CI=1.22–4.95), family member used electronic cigarette (ORAdj=11.21, 95%CI=4.88–25.71), peer used electronic cigarette (ORAdj=10.48, 95%CI=5.96–19.46), had seen electronic cigarette advertising and media exposure (ORAdj=3.22, 95% CI=1.85–5.60), positive attitudes toward electronic cigarette (ORAdj=3.37, 95%CI=1.54–7.35). These six factors could explain the variation of electronic cigarette among adolescents at a percentage of 35.80 (pseudo  $R^2=0.358$ ). The results of this research suggested that government agencies should development of measures or programs to enhance the knowledge; and implement activities to change adolescent attitudes towards electronic cigarette.

**Keywords:** electronic cigarette; smoking behaviors; adolescent